

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน 2) ศึกษาผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน 3) ศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่า ผู้ประกอบการชุมชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการชุมชนในเขตตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนประชากรโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 30 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ซึ่งในการวิจัยมีรูปแบบการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน
2. แบบประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ แบบวัดความรู้ในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้า แบบวัดทักษะในการเพิ่มมูลค่าสินค้า แบบวัดทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้า
3. แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบวัดความรู้ในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้า แบบวัดทักษะในการเพิ่มมูลค่าสินค้า แบบวัดทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าทั้งก่อนและหลังการทดลอง และแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน
2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนจากแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติทดสอบที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05
4. หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถของในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

1. กระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน บูรณาการจากแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

1.1) หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่นในหลายๆ ด้าน ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ระยะเวลา สถานที่ หลักสูตรเนื้อหา เป็นต้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดี มีการจัดสภาพและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกอยากเรียน กระตุ้นและจูงใจให้เกิดความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการดำเนินงานในทุกส่วนจะมีความยืดหยุ่นให้เกิดความเหมาะสมและสะดวกทั้งต่อผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียน

1.2) แนวคิดการฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในการพัฒนาบุคคลเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ และมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งถึงขั้นสามารถนำความรู้ในเรื่องนั้น ไปปฏิบัติภาระหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขของระยะเวลาที่กำหนด และกระบวนการฝึกอบรมนั้นมีขั้นตอนการปฏิบัติในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ ทักษะหรือความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานให้แก่บุคคล และส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.3) แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการวิเคราะห์ วางแผนร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและเกิดทักษะในการทำงานร่วมกัน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ประเมินปัญหา ความต้องการ 2) ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นที่ 3 เลือกกำหนดเนื้อหา 4) ขั้นที่ 4 เลือกวิธีการในการจัดการเรียนรู้ 5) ขั้นที่ 5 จัดทำโครงการจัดการเรียนรู้ 6) ขั้นที่ 6 การออกแบบหลักสูตร โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้ 1. ขั้นประสบการณ์ 2. ขั้นสะท้อนความ

คิดเห็นและอภิปราย 3. ชั้นความคิดรวบยอด 4. ชั้นทดลองหรือประยุกต์แนวคิด รวมทั้งใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เข้ามาร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดและสามารถบรรลุลงานอย่างสูงสุด 7) ชั้นที่ 7 จัดกระบวนการเรียนรู้ 8) ประเมินผล

1.4) ความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของผู้ประกอบการชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เรื่องการตลาดและความรู้เรื่องการเพิ่มมูลค่าสินค้า 2) ด้านทักษะ ประกอบด้วย ทักษะทางการตลาดและทักษะการเพิ่มมูลค่าสินค้า 3) ด้านทัศนคติ ประกอบด้วย มีความตระหนักในการที่จะพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้เป็นไปอย่างยั่งยืน และการเป็นผู้ประกอบการที่ดี ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค

2. การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

3. กระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการฝึกอบรม แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเพิ่มความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของผู้ประกอบการชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสร้างแผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน มีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้ครอบคลุมหลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการฝึกอบรม แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของผู้ประกอบการชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางความรู้ ทักษะ และทัศนคติตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3.3 การสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่ แบบประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) แบบวัดความรู้ในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้า 2) แบบวัดทักษะในการเพิ่มมูลค่าสินค้า 3) แบบวัดทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้า และแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

3.4 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม ได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ เป็นผู้ประกอบการชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีความสนใจในการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้กับสินค้าท้องถิ่น เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยความสมัครใจ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่กำหนด

3.5 การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่จัดทำขึ้นไปวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้ากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อเก็บข้อมูลก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test)

ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน โดยจัดกิจกรรมเป็นเวลาต่อเนื่องจำนวน 6 วัน รวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 10 กิจกรรม โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมขึ้น ณ อาคารเอนกประสงค์ที่หมู่บ้านกุดเตา ตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นหลังการทดลอง

1. หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test)

2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ประเมินความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

3.6 การประเมินผล มีการประเมินผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบประเมินและแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบความพึงพอใจ รวมถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีต่อการจัดกระบวนการฝึกอบรมของผู้วิจัยในครั้งนี้อีกด้วย

แผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้า ท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

การสร้างแผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 รายละเอียดทั่วไป ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ระยะเวลา

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย สื่อและอุปกรณ์ วิธีดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล

ทั้งนี้กิจกรรมการฝึกอบรมที่จัดได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกระบวนการในการจัดการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ในการกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถที่จะประกอบวิสาหกิจของตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งลงความเห็นว่ามีเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้า มีการดำเนินตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นประสบการณ์ เป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่ผู้สอนใช้ในการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนได้นำประสบการณ์เดิมของตนเองเกี่ยวกับการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้าออกมาใช้ในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกันและกันภายในผู้เข้าร่วมด้วยตนเองหรือกับผู้จัดการกิจกรรมตามเนื้อหาของแต่ละกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการรับฟังซึ่งกันและกันด้วยบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง เน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นกลุ่มเล็ก แนะนำวิธีการเรียนการสอน กติกาและระยะเวลาในการทำงาน เน้นการลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มๆ เช่น ผู้วิจัยนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดูแล้วตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นต้น

1.2 ขั้นสะท้อนความคิดเห็นและอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในกลุ่ม มีการอภิปรายและถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีการบรรยายและยกตัวอย่างเพิ่มเติม

รายละเอียดของกิจกรรมให้กระจ่างขึ้น ผู้สอนจะต้องช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยให้เกิดการขยายความรู้ให้กว้างมากขึ้น และจากการสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แนวคิดและข้อสรุปที่หลากหลายขึ้น เช่น ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันวิเคราะห์ พุดคุยและอภิปรายผ่านการใช้ใบงาน การชมวีดิทัศน์ จากกรณีศึกษา เป็นต้น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ความรู้ ข้อมูลใหม่ในการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้กับผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชนของตน

1.3 ขั้นความคิดรวบยอด เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความรู้ ความเข้าใจจากข้อมูล และนำไปสู่ความคิดรวบยอด ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันวางแผนเพื่อสร้างกรอบแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของกิจกรรม เช่น เรื่องการออกแบบ เรื่องบรรจุภัณฑ์ เรื่องการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของตนเอง ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ร่วมกันวิเคราะห์สาระความรู้และสรุปให้เกิดเป็นความคิดรวบยอดของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งมีการนำเสนอความรู้ใหม่ร่วมกันเพื่อนำไปใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เช่น ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอภิปรายหรือออกมานำเสนองานของกลุ่มตน เพื่อเป็นการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความคิดรวบยอดจากการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายจากกลุ่มอื่นๆ โดยที่ผู้สอนช่วยบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติม มีการยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจชัดเจนมากขึ้น

1.4 ขั้นทดลองหรือประยุกต์แนวคิด เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวบรวมความรู้จากการเรียนไปสรุปเป็นแนวทางในการปฏิบัติของตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การวาดภาพเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

2. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมสูงสุด เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อลดความแตกต่างและหลากหลายในด้านลักษณะนิสัย ความสามารถ และประสบการณ์ โดยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จำนวนทั้งสิ้น 5 กลุ่ม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรม

2.2 การบรรลุงานสูงสุด เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดทำใบความรู้ ใบงาน ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุงานสูงสุด

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลนามะเพื่อ อําเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45 -54 ปี และเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่เป็นวิสาหกิจประเภทการท่องเที่ยวและป๊อปปูล่าเม้นต์

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้านี้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

3. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะในการเพิ่มมูลค่าสินค้านี้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทักษะเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

4. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้านี้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทัศนคติเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

จากผลการจัดกระบวนการฝึกอบรมแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดการด้านการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นด้วย

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

จากการประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ด้วยแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม พบว่า ผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{x} = 4.36$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านวิทยากร ($\bar{x} = 4.30$) อยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.28$) อยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน มีความเหมาะสมทั้งทางด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม และด้านวิทยากร ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษาผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน โดยในการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การอภิปรายผลของการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน
2. การอภิปรายผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน
3. การอภิปรายผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

1. การอภิปรายผลของการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

แผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเริ่มจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ไปจัดการสนทนากลุ่มกับผู้ประกอบการชุมชน จึงทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาโปรแกรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรศึกษาแหล่งข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม อันได้แก่ ตัวผู้รับบริการ สภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้เรียน และเนื้อหาวิชาการ แล้วผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา เทคนิคการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผล แล้วพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเลือกและลำดับเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งเนื้อหาในการจัดกิจกรรมจะเน้นในเรื่องการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด (4P) การเพิ่มมูลค่าสินค้า การออกแบบ บรรจุภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด เลือกวิธีการที่จะใช้ในการเรียนการสอน เลือกสื่อและอุปกรณ์ที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม เพื่อผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการชุมชนในเขตตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อมาร่วมกิจกรรมจำนวน 30 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยเริ่มจากกิจกรรมที่ให้ความรู้เรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้า จากนั้นจึงให้ความรู้ด้านทักษะทางการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อใช้ปฏิบัติในงาน และด้านทัศนคติ ซึ่งเนื้อหาในกิจกรรมนี้สอดคล้องกับปัญหาในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน โดยในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหลัก ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม ผู้สอนเป็นผู้ช่วยในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ใหม่ขึ้น ดังที่ Juies N Pretty, Irene Guijt, Ian Scoones, John Thompson (1995) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเองโดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับ วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ทำทหายอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์

เดิมของผู้เรียน มีการสื่อสารหลายทาง เช่น การพูด การเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้กระบวนการฝึกอบรมเป็นรูปแบบในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนา ผักผ่อน เพิ่มพูนความรู้ความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ พงศ์ หรดาล (2539) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคลเพื่อที่จะปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และทัศนคติ (attitude) อันเหมาะสม จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และกระบวนการฝึกอบรมเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2532) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการฝึกอบรม เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ ทักษะหรือความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคล ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติได้ดีที่สุด โดยผ่านการสังเคราะห์จากผลการศึกษา รูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ จนได้โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการชุมชน ซึ่งประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง ได้แก่ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งในการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย การสรุปความเข้าใจ และเกิดเป็นความคิดรวบยอด และการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมสูงสุดและการบรรลุงานสูงสุด (กรมสุขภาพจิต, 2543) โดยการนำมาบูรณาการให้เข้ากับหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบกระบวนการฝึกอบรมที่เน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ที่กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติ สังคม หรือโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นเฉพาะ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น อายุผู้เรียน สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน โดยผู้จัดกิจกรรมหรือวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เข้าร่วมได้อย่างเหมาะสมและมีความยืดหยุ่นเพื่อที่จะสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรมจะต้องกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกระตือรือร้นและมีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมภายใต้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในทุกรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การแสดงบทบาทสมมติ การระดมสมอง การวิเคราะห์ การอภิปราย และการนำเสนอ เพื่อผลลัพธ์สุดท้ายของการจัดกิจกรรมคือ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถให้แก่ผู้ประกอบการชุมชนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านทัศนคติ

จากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลักการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน และแนวคิดการฝึกอบรม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นที่สามารถนำแนวคิดทั้งสามนี้มาบูรณาการเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ เพิ่มความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นให้แก่ผู้ประกอบการชุมชนได้อย่างยั่งยืน สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้าในทางที่ดีขึ้น เพราะการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรม โดยมีการลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและมีการนำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับ อุดม เขยทิวศ์ (2545) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมเพื่อเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่อยากเรียนรู้ เกิดกระบวนการกลุ่ม เกิดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา โดยใช้การระดมพลังสมอง และใช้เทคนิคต่างๆ เช่น Mind Mapping Metaplan การทำเวทีประชาคม การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีความสำคัญ เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้กับผู้สอนทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถวิชัย ณ ตะกั่วทุ่ง (2545) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและทำรายงานผลการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Bledenweg (1997) ได้ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการพัฒนาโครงการฝึกอบรมและผลกระทบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมที่มีส่วนร่วมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เข้าอบรมที่ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการฝึกอบรม และเนื้อหาเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นไปในทางที่ดีขึ้น โดยในการจัดกิจกรรมจะมีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมที่จัดนั้น ผู้วิจัยจะเน้นให้ผู้ประกอบการชุมชนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม โดยการใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามาช่วย เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับผู้ประกอบการชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนเกิดความสนิทสนมกัน มีส่วนร่วมและช่วยเหลือในการทำกิจกรรม เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรึกษาพูดคุย วิเคราะห์และสรุปร่วมกันภายในกลุ่ม พร้อมทั้งการนำเสนอแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับ Pretty และ Labs (1998) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยกระบวนการกลุ่มเข้ามาช่วย ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านประสบการณ์ และใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการทำงานในแต่ละกิจกรรมสมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำงาน ดังนั้น ผลงานที่ได้จึงเป็นผลงานของกลุ่มมิใช่ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งกิจกรรมที่จัดนั้นจะปรับเน้นเวลา สถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้ประกอบการชุมชน เน้นสถานการณ์ต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวผู้ประกอบการชุมชนมากที่สุด เน้นการลงมือปฏิบัติ การแสดงบทบาทสมมุติ การแสดงความคิดเห็น ซึ่งในแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและใส่เนื้อหาการเพิ่มมูลค่าสินค้าในทุกกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปความคิดที่ได้รับจากการสรุปของผู้ประกอบการชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมความคิด ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนรู้สึกว่าคุณเองมีศักยภาพและสามารถนำแนวทางที่ตนเองได้มีส่วนร่วมในการคิดและสรุปไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ อันเป็นประโยชน์ในการประกอบวิสาหกิจชุมชนต่อไป

2. การอภิปรายผลของการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

จากผลการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน พบว่า

การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนในตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการทดลองมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าสูงขึ้น นั่นคือ ผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าได้เป็นอย่างดีหลังการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สิริพรรณ บัวศรี (2551) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องการบริโภคสื่อโทรทัศน์ที่มีผลต่อความรู้และความสามารถในการบริโภคสื่อโทรทัศน์ตามหลักแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 4 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 30 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองโปรแกรมรวม 11 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องการบริโภคสื่อโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้และความสามารถ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีความรู้เรื่องการบริโภคสื่อโทรทัศน์สูงกว่าเกณฑ์ประเมินที่ 75% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ เมธิยา เกิดผล (2552) ได้ศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา ซึ่งได้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา จำนวน 40 คน แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรม และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะทางอารมณ์ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ ประไพพิมพ์ สุขพลี (2550) ได้ศึกษา ผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวรูปแบบ ทิม เกม ทัวนาเมนต์ ที่มีต่อการพัฒนา

ความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความสามารถการสื่อสารเพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมถึงความคิดหรือทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น อันสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ที่มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นสูงขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยจะนำเสนอการอภิปราย ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยรูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประเมินปัญหา ความต้องการของผู้เข้าร่วม เป็นขั้นตอนแรกของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และประเมินปัญหา ความต้องการของผู้เข้าร่วม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าใจและทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบการชุมชนอย่างแท้จริง และเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากต่อผู้วิจัยเพราะหากข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมก็จะทำให้มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ผู้วิจัยจึงให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมที่เป็นผู้ประกอบการชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินปัญหา ความต้องการของตนเอง

ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ประเมินปัญหา ความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยนำผลดังกล่าวมาเขียนวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้เขียนวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งจากแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยควรให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้วิจัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วรา

ลักษณะ ไชยทัฬ (2544) ที่กล่าวไว้ว่า การกำหนดความชัดเจนของสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยกำหนดขอบเขตของการเรียนรู้ครั้งนั้นๆ ให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการในสวนที่ถูกวิเคราะห์ร่วมกันว่าเป็นความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ว่าต้องการให้เกิดอะไรบ้างในเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่

ขั้นที่ 3 เลือกกำหนดเนื้อหา โดยเริ่มจากผู้วิจัยเลือกหัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการแล้วแจกแจงเป็นประเด็น จัดเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ เรียงลำดับตามความสำคัญของเนื้อหา ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมถึงเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้า ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหา โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ วราลักษณ์ ไชยทัฬ (2544) ที่กล่าวไว้ว่า เนื้อหาของการจัดการเรียนรู้จะเลือกและกำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ครั้งนั้นๆ ในแต่ละวัตถุประสงค์จะนำมาวิเคราะห์ กำหนดเนื้อหาของ การเรียนรู้ และมักได้ประเด็นเนื้อหาหลายประเด็น ซึ่งควรมีการเลือกกำหนดเนื้อหาที่สำคัญ และจัดเรียงลำดับ ให้สอดคล้องต่อกลุ่มผู้เข้าร่วม ตามเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่ เนื่องจาก ผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาก เนื้อหาในแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยจึงเน้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบการชุมชน

ขั้นที่ 4 เลือกวิธีการในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเลือกวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมมากมายหลายรูปแบบ โดยผู้วิจัยเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการ วัตถุประสงค์ และเนื้อหา เพื่อต้องการให้ผู้เข้าร่วมเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เช่น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ ผู้วิจัยใช้วิธีการบรรยาย กิจกรรมที่ก่อให้เกิดทักษะ ผู้วิจัยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติ และลงมือปฏิบัติจริง และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและระดมสมอง ซึ่งสอดคล้องกับ วราลักษณ์ ไชยทัฬ (2544) ที่กล่าวไว้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญและพิจารณาเลือกวิธีการที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและการได้ลงมือทำเองของผู้เข้าร่วมเป็นสำคัญ ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการชุมชนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 5 จัดทำโครงการจัดการเรียนรู้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่แน่ชัดเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ วัตถุประสงค์ โดยนำมากำหนดเนื้อหาและเลือกวิธีการในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยจัดทำโครงการเพื่อใช้ในการประสานงานและเตรียมความพร้อมก่อนการ

ดำเนินงาน ซึ่งองค์ประกอบในการจัดทำโครงการมีดังนี้ ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา วิธีการในการจัด ขั้นตอนการดำเนินงาน วันเวลา สถานที่ กำหนดการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดตามสนับสนุนและประเมินผล งบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ วราลักษณ์ ไชยทัฬห (2544) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อได้ข้อมูลที่แน่ชัดเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยนำมากำหนดเป็นเนื้อหาและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญอีกประการในช่วงของการเตรียมการคือ การจัดทำโครงการการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการประสานงานทรัพยากร และเตรียมภายในด้านการจัดการต่างๆ ให้พร้อมก่อนการดำเนินการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้รวบรวมสิ่งที่ดำเนินงานในขั้นตอนที่ผ่านมา นำมาใช้ในการวางแผนและจัดทำกิจกรรมการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์และเนื้อหา ของแต่ละกิจกรรม โดยในการออกแบบนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทบทวนประสบการณ์เดิม มีการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมตั้งประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าออกมาแลกเปลี่ยนให้แก่สมาชิกอื่นๆ ได้รับฟัง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตั้งคำถาม กรณีศึกษา ใช้ตัวอย่าง และการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ใหม่และเกิดการหยั่งรู้จากเรื่องที่ได้เรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2543) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเองโดยมีผู้สอนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออก ได้แก่ การพูดและการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้

ขั้นสะท้อนความคิดเห็นและอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในกลุ่ม มีการอภิปรายและถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์เกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากใบงานกรณีศึกษา และตัวอย่างจริงเพื่อช่วยให้เกิดการขยายความรู้ให้กว้างมากขึ้นและจากการสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดและข้อสรุปที่หลากหลายขึ้น โดยในการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยพบว่า เมื่อผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความสุข สนุก สร้างคุ้นเคยกัน และกัน และกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนใจและพร้อมที่จะทำกิจกรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมก็กล้าที่จะตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์มากขึ้นในทุกๆ กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมใจ ปราบพล (2544) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการที่ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการเอาจิตใจเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ความรู้เพิ่มเติมด้วยการบรรยาย อธิบายให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นความคิดรวบยอด เป็นขั้นตอนการสร้างความเข้าใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และนำไปสู่การคิดรวบยอด ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมได้รวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการระดมสมองภายในกลุ่มแล้วให้ผู้เข้าร่วมส่งตัวแทนกลุ่มเพื่อออกมานำเสนอหรืออภิปรายให้ผู้เข้าร่วมท่านอื่นฟัง เพื่อจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนร่วมกัน โดยผู้วิจัยจะต้องช่วยชี้แจง แนะนำ อธิบายและยกตัวอย่างให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการสรุปความคิดรวบยอดร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Evans (1994) ที่กล่าวว่า การจัดเรียนรู้จากประสบการณ์จะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ผู้เรียนจะนำประสบการณ์มาเป็นข้อมูลทุกขั้นตอน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมหากพบว่าผู้เข้าร่วมบางคนไม่แสดงความคิดเห็นหรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกันกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้วิจัยจึงทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนทดลองหรือประยุกต์แนวคิด เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นแนวทางอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การวางแผน การคิดวิเคราะห์ วาดภาพ เป็นต้น เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับ สุมณฑา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา (2549) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งเมื่อดูจากการจัดกิจกรรมต่างๆ พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

การมีส่วนร่วมสูงสุด เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อลดความแตกต่างและหลากหลายในด้านลักษณะนิสัย ความสามารถ และประสบการณ์ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จำนวนทั้งสิ้น 5 กลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พิมสาย จึงตระกูล (2546) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการกลุ่มจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูงสุด ผู้สอนต้องพิจารณาออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรม โดยคำนึงถึงความยากง่ายในการมีส่วนร่วม ความลึกซึ้งของการแสดงความคิดเห็นหรือผลงาน และจัดสรรบทบาทของผู้เรียนในการเข้ากลุ่มแต่ละประเภทและทำให้บรรลุงานสูงสุด นั่นคือ ผู้สอนจะต้องออกแบบงานให้ดี โดยการกำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอย่างไร กำหนดบทบาทของกลุ่มหรือผู้เรียนให้ชัดเจน กำหนดโครงสร้างของงานและบอกรายละเอียดของกิจกรรมที่ชัดเจน

การบรรลุงานสูงสุด ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้จัดจัดทำใบความรู้ ใบงาน ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สำหรับทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดกิจกรรมอย่างชัดเจนว่าหลังจากได้รับใบงานแล้วให้ผู้เรียนออกมาแสดงหรือนำเสนอผลงาน ส่งผลให้เกิดการบรรลุงานสูงสุด

ขั้นที่ 7 จัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบของกระบวนการที่ยืดหยุ่นตามผู้เรียนและสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกว่าผู้วิจัยยึดติดกับกระบวนการมากเกินไป เช่น กิจกรรม “เพิ่มมูลค่า” ผู้วิจัยกำหนดเวลาในการลงพื้นที่ ใช้เวลาในการศึกษาดูงานแต่ละพื้นที่กลุ่มละไม่เกิน 20 นาที แต่พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้เวลาเกินกำหนดจึงทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมต้องล่าช้าออกไป เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องใช้เวลาในการซักถาม จุดบันทึก และเดินทางจึงทำให้ต้องใช้เวลามากกว่าที่กำหนด ผู้วิจัยใช้เวลาทั้งสิ้น 6 วัน รวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 10 กิจกรรม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมนั้นผู้วิจัยจะเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการซักถาม แสดงความคิดเห็น อภิปราย ลงมือปฏิบัติจริง เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกการแก้ปัญหา เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน สามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้เต็มที่ ดังจะเห็นได้ว่า จากการที่ผู้ประกอบการชุมชนได้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้ประกอบการชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 8 การประเมินผล ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้วิจัยทำการประเมินจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อวัดประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ผู้วิจัยสามารถวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ ได้ดังนี้

ด้านความรู้ ผู้วิจัยจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมโดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้เกิดการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน ซึ่งผู้วิจัยจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วมได้จากการที่ผู้เข้าร่วมสามารถอธิบาย วิเคราะห์จากกรณีตัวอย่าง จากใบงานและใบความรู้ที่ผู้วิจัยกำหนดให้

ด้านทักษะ ผู้วิจัยจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะ ซึ่งจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้จาก ความสามารถในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยผู้วิจัยประเมินจากการให้ผู้เข้าร่วมได้นำผลงานของตนเองออกมานำเสนอและการแสดงบทบาทสมมติ

ด้านทัศนคติ ผู้วิจัยจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมโดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจ มีความตระหนัก มีทัศนคติที่ดีในการเพิ่มมูลค่าสินค้า ซึ่งจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้จาก ผู้เข้าร่วมพฤติกรรมกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม

อุปสรรคที่ผู้วิจัยพบคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมใช้เวลาในบางกิจกรรมค่อนข้างนาน เนื่องจากผู้เข้าร่วมแต่ละคนต่างมีประสบการณ์กันมาก ทำให้ในขั้นตอนของกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันระดมสมอง แสดงความคิดเห็นจึงใช้เวลาในการพูดคุย แลกเปลี่ยนกันเกินเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งในบางกิจกรรมก็พบว่าผู้เข้าร่วมบางคนไม่แสดงความคิดเห็นหรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกันกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้วิจัยจึงทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามทุกคนก็ได้ผลสรุปและแนวทางร่วมกัน

จากขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม สามารถทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เช่น มีการให้ใบงาน การแสดงบทบาทสมมติ อภิปรายและนำเสนอผลงานร่วมกัน ซึ่งทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และจากการที่ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันระดมสมอง วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่บูรณาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

2. เทคนิคที่เลือกนำมาใช้ในการทำกิจกรรมตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสม เนื่องจากผู้เข้าร่วมสามารถเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างครบถ้วนและสามารถสะท้อนแนวคิดในมุมมองต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เทคนิคที่ผู้วิจัยได้พิจารณานำมาใช้ในการจัดกิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมนันทนาการ การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา การระดมสมอง การตั้งคำถาม การบรรยาย การอภิปราย การลงพื้นที่ การนำเสนอ เป็นต้น ซึ่งการที่ผู้วิจัยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมต่าง มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการแสดงตามความสามารถ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การระดมสมอง เป็นการที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างอิสระและเต็มที่โดยปราศจากการวิพากษ์วิจารณ์ การบรรยายเป็นการอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมนั้น การระดมสมอง เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นภายในกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อสรุปในกิจกรรมร่วมกัน การอภิปราย โดยทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากกิจกรรม โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและถูกต้อง การเรียนรู้จากกรณีศึกษา เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายสิ่งที่เกิดขึ้น และพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างมีเหตุผล และการนำเสนอ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ นคร พันธุ์ณรงค์ (2549) ที่กล่าวไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง โดยที่กิจกรรมต่างๆ จะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในบทเรียน เช่น กิจกรรมเกมและ

เพลง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น เช่นเดียวกับ Jacqueline (2002) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความมีอิสระในการแลกเปลี่ยนทางความคิดแก่ผู้เรียน ภายใต้อำนาจและความรู้ที่แต่ละคนมีหรือหามา นอกจากนี้ผู้เรียนทุกคนยังมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการทำงานโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล

3. การสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ตรงกับปัญหาและความต้องการ จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการชุมชนสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจน สามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมและจากประสบการณ์ของตนเอง อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

จากการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าถึงกระบวนการได้อย่างแท้จริง ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นและรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้ร่วมกันระดมสมองและความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เกิดเป็นความรู้และแนวทางใหม่ๆ และมีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหาที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วม ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจในกิจกรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

3. การอภิปรายผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน

จากการประเมินผลความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ ด้านวิทยากร และความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านเนื้อหา ซึ่งทั้งสามด้านนี้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถอภิปรายเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในข้อกิจกรรม Package แसनสวย ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนการพัฒนาการจัดกระบวนการฝึกอบรมโดยการสนทนากลุ่มและสอบถามว่ามีความต้องการฝึกอบรมในเรื่องใดบ้าง และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยได้ออกแบบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โดยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ใช้ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมที่ผ่านมาใช้ในกิจกรรมนี้และยังได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ สนุกสนานไปกับการวาดภาพออกแบบ package ให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง ส่วนข้อคำถามที่มีความพึงพอใจต่ำสุด คือ เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม เนื่องด้วยในบางกิจกรรมผู้วิจัยให้เวลาในการทำกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป อาจทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจจะยังไม่เข้าใจในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง และเนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างมีประสบการณ์มากจึงทำให้ใช้เวลาในการระดมสมอง แสดงความคิดเห็นกันนานซึ่งเกินเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดให้ อีกทั้งผู้วิจัยมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาในการจัดกิจกรรมด้วย ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีระดับความพึงพอใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อคำถามอื่นๆ โดยสิ่งที่โดดเด่นในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการชุมชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก แต่เนื่องจากผู้วิจัยมีงบประมาณและเวลาในการจัดกิจกรรมอย่างจำกัดจึงไม่สามารถรับผู้ประกอบการชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งหมด

2. ด้านวิทยากร (ผู้จัดกิจกรรม)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อบุคลิกลักษณะและการถ่ายทอดความรู้ของผู้วิจัยและทีมงานในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่ว่าวิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี เนื่องด้วย ผู้วิจัยและทีมงานมีการเตรียมตัว เตรียมข้อมูล ทำการศึกษา ค้นคว้าความรู้มาอย่างละเอียด รวมทั้งทำการศึกษาวិธีการและแนวทางในการจัดกิจกรรมต่างๆ มาอย่างดี พร้อมทั้งมีการฝึกซ้อมการบรรยายความรู้ในเรื่องต่างๆ ทดลองปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความแม่นยำและถูกต้องมากที่สุด ทำให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น ผู้วิจัยและทีมงานสามารถอธิบายและตอบข้อซักถามในเรื่องราวต่างๆ กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับข้อมูลที่ตนเองต้องการได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ส่วนข้อคำถามที่ว่าวิทยากรมีความเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น เนื่องด้วยก่อนการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้มีการพบปะ พูดคุยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมกันก่อนแล้วจากการสนทนากลุ่ม จึงทำให้ผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนิทสนมและคุ้นเคยกันแล้ว และในเวลาดำเนินกิจกรรมนั้น ก่อนจะเริ่มกิจกรรมผู้วิจัยมีการทำความรู้จักกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้ง มีการแนะนำทีมงาน และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแนะนำตนเองเพื่อให้ทุกคนได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้น มีการทำกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน อีกทั้งผู้วิจัยสามารถพูดภาษาท้องถิ่น หรือภาษาอีสานได้จึงทำให้ผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสื่อสารกันได้ เข้าใจง่ายมากขึ้น บรรยากาศในการทำกิจกรรมจึงเต็มไปด้วยความสนุกสนานและเป็นกันเอง และได้แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นกลุ่มเล็กเพื่อให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่วนข้อคำถามที่ว่า ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสม เนื่องด้วยผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ในเรื่องการตลาดและการเพิ่มมูลค่าสินค้าจึงมีความคุ้นเคยและรู้ถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ประกอบการ ชุมชนพอสมควร ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้

3. ด้านเนื้อหา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาในการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์ นำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและเลือกเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการส่งเสริมความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่น และตรงกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการชุมชน และเป็นเนื้อหาที่ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมมาก่อนด้วย ส่งผลให้

ผู้ประกอบการชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการเรียนรู้การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การแสดงบทบาทสมมติ ทัศนศึกษา การลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่วนข้อคำถามที่มีความพึงพอใจต่ำสุด คือ เนื้อหาความรู้ทำให้เกิดความเข้าใจง่าย เนื่องจากผู้ประกอบการชุมชนไม่เคยได้เรียนรู้และรับการฝึกอบรมมาก่อน อีกทั้งยังมีค่าเฉพาะที่อาจไม่เคยได้ยินจึงทำให้ใช้เวลาในการเรียนรู้ยาวนาน ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีระดับความพึงพอใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อคำถามอื่นๆ

จากการประเมินผลความพึงพอใจในการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจทั้งในด้านเนื้อหา ด้านวิทยากร และด้านการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ผู้ประกอบการชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังมีความต้องการจะเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะนี้อีก รวมทั้งมีความต้องการให้ผู้วิจัยมาจัดกิจกรรมในลักษณะนี้อีกครั้ง ซึ่งย่อมส่งผลให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลที่ดียิ่งขึ้น และกิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ผู้ประกอบการชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ เพิ่มความสามารถ และสร้างทัศนคติที่ดีในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชน อันสอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2533) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กิจกรรมหรือความพยายามที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และทักษะในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

1.1 ในการดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพบปะ พูดคุย กับผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการฝึกอบรมว่ามีความต้องการในเรื่องใด และควรมีการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับลักษณะ บริบท สภาพของชุมชน และความต้องการของผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม และเนื้อหาควรมีความชัดเจน รวมทั้งเทคนิคที่ใช้ในการจัดกระบวนการฝึกอบรมควรมีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมได้รับความรู้อย่างเต็มที่ เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ ที่สำคัญสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 ในการดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยควรมีทีมงานที่ดี ในการช่วยดำเนินการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในระหว่างการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า เพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่สูงขึ้น

1.3 ในการดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ลักษณะกิจกรรมจะแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ผู้วิจัยควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการพูดคุยระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม เพื่อจะทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

1.4 ในการดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม วิทยากรควรมีความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้ฝึกอบรมเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถให้ความรู้ ข้อมูล รวมไปถึงตอบข้อซักถามให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปอีกในระยะเวลาที่นานขึ้น เพื่อจะได้รู้ถึงความคงอยู่ของความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก และควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพิ่มมากขึ้น เช่น แบบสอบถามการติดตามผล แบบสัมภาษณ์ โดยพัฒนากิจกรรมควบคู่ไปด้วย

2.2 ควรศึกษาถึงความต้องการของผู้ประกอบการชุมชน รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการจัดกระบวนการฝึกอบรม เพื่อจะได้นำมาพัฒนากระบวนการฝึกอบรมให้มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

2.3 ควรมีการพัฒนาการจัดกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น ผู้ประกอบการชุมชนในเขตตำบลอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นของผู้ประกอบการชุมชนในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

2.4 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดกระบวนการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเพิ่มมูลค่าสินค้าท้องถิ่นโดยใช้แนวคิดอื่นนอกเหนือจากแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการฝึกอบรมต่อไป